

ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਾਈ ਵਾਂਡਿਉ ਆਇਆ
ਮੁੰਡੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘੱਲਿਆ ਜਿਹੜਾ
ਇੱਕ ਆਈ ਫੋਨ ਵੀ ਲਿਆਇਆ।
ਨਾਲੇ ਭੇਜੇ ਬੁਟਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਤੇ ਜਾਕਟਾਂ
ਬੈਟਰੀ ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜੀ ਕਹਿੰਦੇ
ਤੂੰ ਰਾਤੀ ਖੇਤੀ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਲਾਉਣਾ।
ਗਰੇਵਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਭੇਜਣਾ
ਘਾਮਿਆ ਪੁੱਛੀ ਬੇਬੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ
ਨਾਲੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣਾ।
ਰਾਲੀ ਨੀ ਆ ਰੋਣਾ, ਕਰੀਆ ਮਜਬੂਰੀ
ਕੌਲਗਤ ਰਹਿੰਦਾ ਮਰਸ਼ ਹੈ ਲਾਹਣਾ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ -ਤਰਕਸ਼ੀਲ

ਵਰਲਡ ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼
ਮਾਸਟਰ ਪਰਮ ਵੇਦ

ਜਦ ਬੱਚੇ ਲੋੜ ਵੱਧ ਖਰਚਣ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟ

ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਉਨਾ ਸਮਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਕਾਰਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਸ ਭਾਵੇਂ ਵਕਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਹੱਲ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ ਹੀ। 5-7 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕੁਝ ਕੁ ਸ਼ੈਤਾਨ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮਸਲੇ ਪੀੜਤ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਭਰਿਆ ਰਵਈਆ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਘਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਖ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਹੌਲ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਕੇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਬਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲ ਵੱਧ ਧਿਆਨ ਦਈਏ।

ਘਟਨਾ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹੈ। ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਈ ਸਹਾਇਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾ ਕੇ ਕੁਝ ਬਣਿਆ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਟੀਚਰ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦੀ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਪਲੱਸ ਟੂ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਲੜਕਾ ਵੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੁਜੀਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਤਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਮਾਈ ਦੀ ਬੱਚਤ ਵਿੱਚੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦਿਸਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਜੋੜਦਾ ਅਤੇ ਸੋਨਾ ਵੀ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦਾ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਘੱਟ ਹੋਣ ਲੱਗੀ, ਸੌਦਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਵਿਕਦਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅੱਠ ਦਸ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਹਿਸਾਬ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੱਚਤ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਭਾਵ ਗੱਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਸੇ ਚੋਰੀ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਜਿੰਦਾ ਲੱਗੀ ਪੇਟੀ ਵਿੱਚ ਲਕੇ ਕੇ ਰੱਖੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਚਾਬੀ ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਨ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾ ਲੜਕੀ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਦੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਰੁਪਏ ਪਰਸ ਵਿੱਚ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਸਾਰੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ।

ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਦੂਰ ਦੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪਲੱਸ ਟੂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਡੋਪ-ਟੈਸਟ ਵੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਾ ਆਇਆ। ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਚੌਕਸੀ ਵਜੋਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੀਸੀਟੀਵੀ ਕੈਮਰੇ ਵੀ ਲਗਵਾ ਲਏ ਅਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਟਾਪਸ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਏ, ਫਿਰ ਦੋ ਛਾਪਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਾਲੀਆਂ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਖਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੱਤ ਤੇਲੇ ਸੋਨਾ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਘਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਨੂੰ ਦੌਰੇ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਮਨੋਰੋਗ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਦਵਾਈ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਆਮਦਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਤੋਂ ਦਵਾਈ ਦਾ ਖਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਸੁਝਾਵਨ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਮੁਖੀ ਮਾਸਟਰ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਕਤ ਘਟਨਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਟਿੱਕਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਉਸਨੇ ਸਾਂਝੀ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸ਼ਹਿਣਾ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਭੋਤਨਾ, ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਫ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਮਸਲਾ ਦੇਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਟਿੱਕਣ ਦਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜਿਆ ਕਿਉਂਕਿ 20-22 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਲਾਉਣਾ ਘਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਪੇ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਹੀ ਚੰਗਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ ਮਾਯੂਸ ਜਿਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਸੱਤ ਤੇਲੇ ਸੋਨਾ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਵੀ ਭਾਕੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਸੋਨਾ ਵੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਜਾਂ ਸੋਨਾ ਹੀ ਉਸ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੜਕਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋਨਾ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਤੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਲਮੇਲ ਵੀ ਬੈਠਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ ‘ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪਾ ਕੇ ਮਨਵਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨੀ, ਚਾਹੇ ਇਹ ਜਰੂਰ ਕਰੇ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੂੰ ਕਿ ਪੈਸਾ ਸੋਨਾ ਗਾਇਬ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਾਇਮ ਸੀ।

ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਫੋਨ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ 15 ਦਿਨ ਫੋਨ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਫੋਨ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਦੋ ਵਾਰੀ ਰਿੰਗ ਤਾਂ ਆਈ ਪਰ ਫੋਨ ਉਠਾਉਣ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਕੋਈ ਬੋਲਿਆ ਨਾ ਕਰੇ। ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ। ਲੜਕਾ ਆਪਣੇ ਫੋਨ ਦਾ ਵਟਸਐਪ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦੇ ਫੋਨ ਨਾਲ ਅਟੈਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੜਕੀ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਚੈਟ ਕਿਸੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਡਿਲੀਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ, ਪਰ ਲੜਕਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਚੈਟ ਹੁੰਦੀ ਲੜਕਾ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸਕਰੀਨ ਸ਼ਾਟ ਲੈ ਲੈਂਦਾ। ਸੱਤ ਅੱਠ ਦਿਨ ਦੀ ਚੈਟ ਦੇ ਸਕਰੀਨ ਸ਼ਾਟ ਲੈ ਕੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੌੜ ਦੇ ਫੋਨ ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਚੈਟ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲ ਗਏ ਕਿ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਸੋਨਾ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਹੀ ਹੱਥ ਸੀ।

ਹੁਣ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਟੀਮ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਗੇੜਾ ਸੀ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਚੈਟ ਦਿਖਾਇਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕਿਸੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪੈਸਾ ਅਤੇ ਸੋਨਾ ਉਸ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਰੀ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਣਾ ਪਿਆ। ਫੋਨ ਉਤੇ ਕੀਤੀ ਚੈਟ ਦੇ ਸਕਰੀਨ ਸ਼ਾਟ ਉਸਨੂੰ ਦਿਖਾਏ, ਹੁਣ ਉਸ ਕੋਲ ਸਾਰੀ ਸਚਾਈ ਮੰਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਾਰਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਲਗਭਗ ਨਗਦ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 10 ਤੇਲੇ ਸੋਨਾ ਇਸ ਲੜਕੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦੇਸਤ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਨਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵੇ ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੋਨਾ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਵੇਚਣ ਕਾਰਨ ਪੈਸੇ ਵੀ ਆਂਧੇ ਕੁ ਹੀ ਪੱਲੇ ਪਏ ਸਨ। ‘ਇੰਨੇ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੇ ਖਰਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ?’ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਕੁਝ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਉਸਦਾ ਦੇਸਤ ਨਗਦ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।’ ਮੁੰਡਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਐਪਲ ਦਾ ਫੋਨ ਵੀ ਲਿਆ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਹੋਟਲ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਠਹਿਰਨ ਦੇ 15 ਤੋਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਨਾਮ ਪਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਲੈ ਕੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸੋਨਾ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਉੱਥੇ ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਲੜਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਹੋਰ ਚਾਰਾਜੇਈ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਪੰਚਾਇਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਘਰ ਗਏ। ਘਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਡਰਾਵਨਾ ਸੀ, ਲੜਕਾ ਸਿਰੇ ਦਾ ਨਸ਼ੇੜੀ ਸੀ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਨਸ਼ਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਲੜਕੇ ਦੀ ਮਾਂ ਬਿਮਾਰ ਪਈ ਸੀ। ਬੱਸ ਉਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਹਾਰਾ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਧੀ। ਉਹੀ ਉਸਨੂੰ ਦਵਾਈ ਵਗੈਰਾ ਦਵਾ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਾਈ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਵੀ ਉਸਦੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਾਲੇ ਗੁਆਂਢੀ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਕੇ ਐੱਧ ਮੁੱਲ ਸੋਨਾ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਰਿਕਵਰੀ ਹੀ ਹੱਥ ਲੱਗੀ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਨੇਹਾ—

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਲੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਰੇਪ ਜਾਂ ਗੈਂਗ-ਰੇਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। 95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਦਿਖਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਰਥਿਕ, ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਕੁ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਗਲਤ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਅਤੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਮਾੜੇ ਆਰਥਿਕ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਹੌਲ ਅੰਦਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਦੀ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨ ਭਵਿੱਖ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ।

ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲਿਬੀ ਦੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਸਮੀਖਿਆ

ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲਿਬੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ, “ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ”, “ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਰਦੂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ”, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਹੁਨਰ, ਖੋਜ, ਆਲੋਚਨਾ, ਅਨੁਵਾਦ, ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਰੋਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਪੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਥਿਤੀ ‘ਤੇ ਵੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸੂਝ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲਿਬੀ ਇੱਕ ਸਰਬਪੱਖੀ ਅਤੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ, ਖੋਜਕਰਤਾ, ਆਲੋਚਕ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਹੈ, ਜੋ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕੋਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿੱਚ ਸਗੋਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਲੱਖਣ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲਿਬੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਰਦੂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾਇਆ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਇਸਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ, ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ, ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈ, ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਉਰਦੂ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਅਤੇ ਓਸਮਾਨੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਭਾਗ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ* ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲਿਬੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਚਨਾ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ, ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਖੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਫ਼ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਬੌਧਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਨੇ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਦਾ-ਜੀਵਤ ਜੀਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਉਦਾਹਰਣ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਦਮ ਰਾਓ ਪਦਮ ਰਾਓ, ਦੀਵਾਨ ਹਸਨ ਸ਼ੌਕੀ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਨੁਸਰਤੀ ਦੀ ਮਸਨਵੀ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਗੁੰਮ ਹੋਏ ਕੜੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਖੋਜ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਗੱਦ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲਿਬੀ ਆਧੁਨਿਕ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ “ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ, ਨਵੀਂ ਆਲੋਚਨਾ, ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤ” ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਤ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਅਤੇ (ਅਰਸਤੂ ਤੋਂ ਐਲੀਅਟ ਤੱਕ) ਵਰਗੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ।

ਅਨੁਵਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ “ਐਨੀਮਲਿਸਟਨ” (ਜਾਰਜ ਓਰਵੈਲ ਦੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ), ਐਲੀਅਟ ਦੇ ਲੇਖ, ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮੀ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਅਤੇ *ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਇਸਲਾਮੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਡਾ. ਜਾਲਿਬੀ ਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਤਕਨੀਕੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੂਲ ਪਾਠ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ: ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਗਠਨ” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਸਟਰਪੀਸ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਰਕਾਂ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦੇਕਤਾ। ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਸਦੇ ਮਨਪਸੰਦ ਵਿਸ਼ੇ ਸਨ।

ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ: ਉਸਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਿਆ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ “ਅਦਭੁਤ ਕਹਾਣੀਆਂ” ਅਤੇ “ਖੋਜੀ” ਹਨ।

ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ

ਉਸਨੇ “ਪਯਾਮ-ਏ-ਮਸ਼ਰੋਕ”, “ਸਾਕੀ” ਅਤੇ “ਨਯਾ ਦੂਰ” ਸਮੇਤ ਕਈ ਸਾਹਿਤਕ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਉਹ *ਕਰਾਚੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਥੋਰਡ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਸਨੇ *ਸੁਲੇਖਨ ਵੀ ਲਿਖਿਆ, ਉਸਦੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਪੱਤਰ ਉਸਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ “ਮਕਤਿਬ ਮਸ਼ਹਿਰ ਬੁਨਮ ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲੀਬੀ” ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲੀਬੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਖੋਜ, ਆਲੋਚਨਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ, ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਧਿਐਨ ਸਮੇਤ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ, ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਖੋਜ ਸ਼ੈਲੀ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ, ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ। ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲਿਬੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਖੋਜਕਰਤਾ, ਆਲੋਚਕ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਅਕਾਦਮਿਕ ਡੂੰਘਾਈ, ਨੈਤਿਕ ਉਚਾਈ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸੁਆਦ ਦਾ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਸੁਮੇਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲਿਬੀ ਦੀਆਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾਵਾਨ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੋਜ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਸਨ। ਉਹ ਉਰਦੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁੰਜੀ ਤੋਂ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣੂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਹਿਤਕ ਸਿਰਜਣਾ ਇਸਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਲੋਚਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ‘ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ, ਨਵੀਂ ਆਲੋਚਨਾ, ਸਾਹਿਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ, ਮੀਰ ਤਕੀ ਮੀਰ: ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ, ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤ, ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇਕਤਾ, ਲਾਹੂਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਟੀ.ਐਸ. ਇਲੀਅਟ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਅਦਬ ਉਰਦੂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਮੇਟੇ ਖੰਡ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲੀ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੰਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਬੌਧਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਹਿਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਜ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ‘ਤੇ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੀ ਉਰਦੂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਓਸਮਾਨੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਅਤੇ ਦੋ-ਖੰਡਾਂ ਵਾਲੀ *ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਰਦੂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਰਦੂ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਸਟਰਪੀਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਬੌਧਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰੀ, ਸਥਾਨਕ ਅਤੇ ਬੋਲਚਾਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਰਜ ਓਰਵੈਲ ਦਾ ਨਾਵਲ ਐਨੀਮਲ ਫਾਰਮ (ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ “ਜਨਵਰਿਸਤਾਨ”), ਟੀ. ਐਸ. ਐਲੀਅਟ ਦੁਆਰਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਲੇਖਾਂ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਐਲੀਅਟ ਦੇ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਾਰਜ ਦੀਆਂ ਮਾਸਟਰਪੀਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਉਰਦੂ ਟੈਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਢਾਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੂਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਪਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੂਲ ਅਰਥ ਅਤੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪਾਠਕੋ, ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਨਕੋਸ਼ ਜਾਲਿਬੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਡਾ. ਜਮੀਲ ਜਾਲਿਬੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ